

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت
جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

کمیسیون انرژی و محیط زیست / کمیسیون بازار پول و سرمایه

تیرماه ۱۳۹۹

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

فهرست مطالب

- مقدمه
- خواسته های بخش خصوصی
- راهکارهای کوتاه مدت
 - تهاتر مطالبات با استفاده از اوراق تسویه خزانه نوع دوم
- راهکار بلند مدت
 - صندوق ضمانت اعتبار و اعطای خطوط اعتباری به شرکت ها
- جمع بندی

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

مقدمه

بررسی حجم بدهی های دولت و شرکتهای دولتی

- بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی از وضعیت کسری بودجه و بدهی‌های دولت و شرکتهای دولتی، بدهی‌های دولت تا پایان شهریورماه ۱۳۹۸ حدود ۵۰۰ هزار میلیارد تومان و بدهی‌های شرکتهای دولتی ۵۲۵ هزار میلیارد تومان و مجموعه بدهی‌های دولت و شرکتهای دولتی ۱۰۲۵ تریلیون تومان بوده است.

حجم مطالبات بخش خصوصی حوزه انرژی و محیط زیست

- مطالبات شرکت های بخش خصوصی حوزه انرژی اعم از نفت، گاز، پتروشیمی، برق، تجدیدپذیر و محیط زیست رقمی در حدود ۵ میلیارد دلار می باشد.

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

خواسته های مشخص بخش خصوصی در ارتباط با مطالبات و دریافت خطوط اعتباری

اعتقاد تهیه کنندگان این گزارش بر این است که یگانه راه عبور از بحران فعلی برای شرکت های بخش خصوصی به ویژه در حوزه انرژی، با **رویکرد کوتاه مدت**، استفاده از مکانیزم های تهاتری اعم از تهاتر فرآورده های نفتی و اوراق تسویه پیش بینی شده در قانون بودجه، جهت تهاتر مطالبات و تأمین مالی و جبران کمبود نقدینگی آنها می باشد.

همچنین در **رویکرد بلند مدت**، دریافت اعتبار از سیستم بانکی بر اساس رتبه اعتباری در چارچوب مدلهایی نظیر صندوق ضمانت اعتبار، با هدف مدیریت و کاهش ریسک های عملیاتی و سیستمی بانکها، امری لازم و ضروری است.

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

راهکارهای کوتاه مدت: استفاده از روشهای تهاتر پیش بینی شده در بودجه ۱۳۹۹

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

مکانیزمهای تهاتر پیش بینی شده در قانون بودجه سال ۱۳۹۹

۱- تهاتر مطالبات با اوراق تسویه خزانه نوع اول (تهاتر با بدهی های مالیاتی)

۲- تهاتر مطالبات با اوراق تسویه خزانه نوع دوم (تهاتر با بدهی بانک ها به بانک مرکزی)

۳- تهاتر مطالبات با تحویل محموله های نفت خام (تهاتر با نفت خام)

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

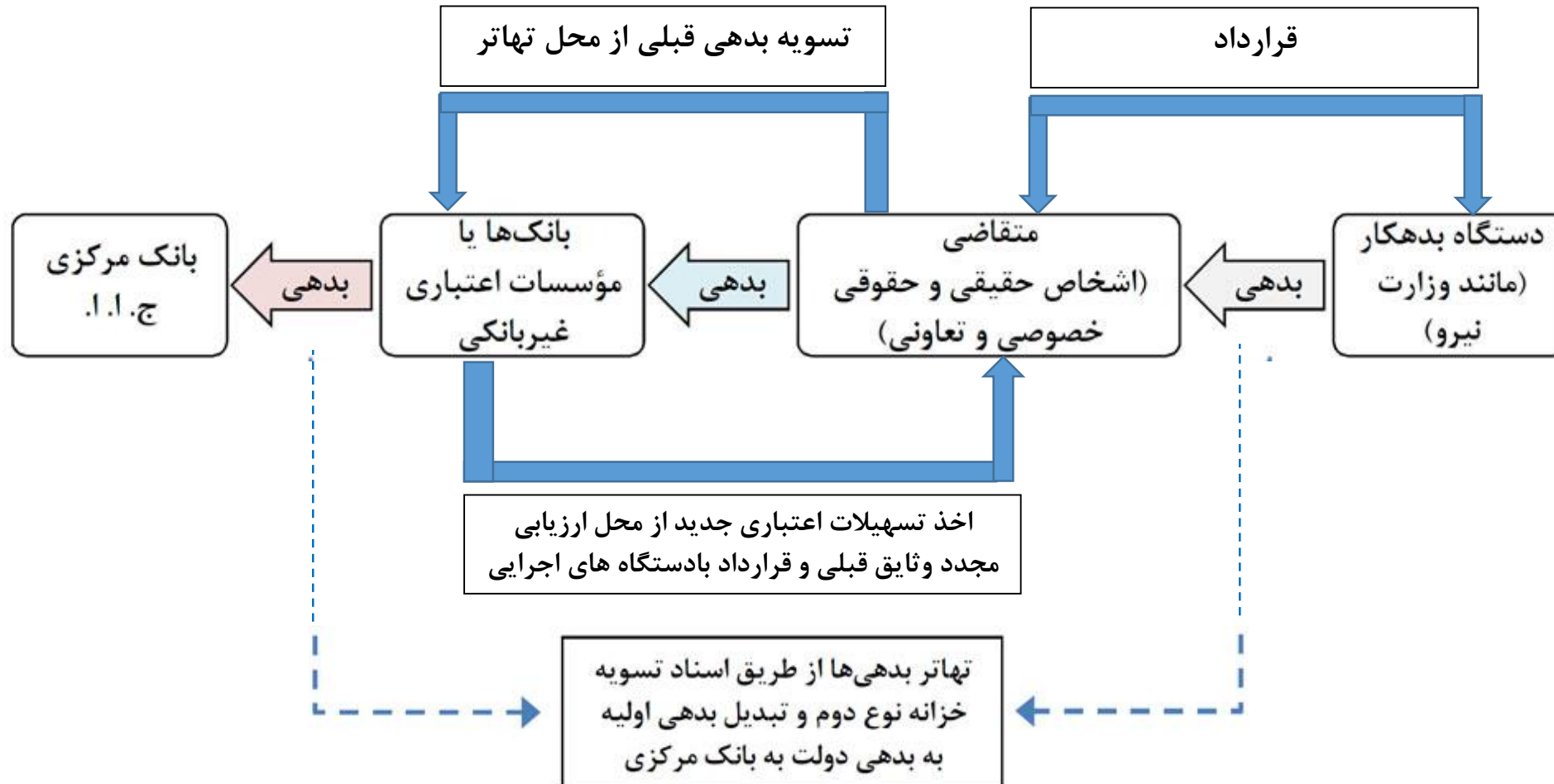
اسناد تسویه خزانه نوع دوم: اسناد تعهدی خاصی که به منظور تسویه بدهی اشخاص متقاضی مشمول به بانک مرکزی یا بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی (از طریق تسویه بدهی بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی به بانک مرکزی) که تا پایان سال ۱۳۹۸ ایجاد شده است، با بدهی‌های قطعی دولت به اشخاص مذکور صادر می‌شود.

بند «و» تبصره (۵) بودجه ۱۳۹۹:

به دولت اجازه داده می‌شود در صورت درخواست متقاضیان، مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی که در چهارچوب قوانین و مقررات تا پایان سال ۱۳۹۸ ایجاد شده است و همچنین مطالبات نهادهای عمومی غیردولتی، صندوق‌های بازنشستگی، بانکها، قرارگاه خاتم‌الانبیاء، پیمانکاران محرومیت‌زدایی قرارگاه خاتم‌الانبیاء، پیمانکاران خصوصی سازمان نوسازی و تجهیز مدارس، شرکت ملی نفت ایران و شرکتهای تابعه و وابسته به آنها و نیز شرکتهای دولتی تابعه وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی و شرکتهای آب و فاضلاب استانی و شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران بابت یارانه قیمت‌های تکلیفی از دولت که در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۶ ایجاد شده است، را با بدهی اشخاص یادشده به بانک مرکزی یا بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که تا پایان سال ۱۳۹۸ ایجاد شده است، از طریق تسویه بدهیهای بانکها و مؤسسات غیربانکی به بانک مرکزی تا مبلغ استفاده‌نشده جزء (۲) بند (و) تبصره (۵) قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور تا سقف سیصد هزار میلیارد (۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به صورت جمعی - خرجی از طریق انتشار اسناد تسویه خزانه تسویه کند.

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

مدل وصول بدهی از طریق تهاتر با اوراق تسویه خزانه نوع دوم

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

چالشهای مدل تهاتر از طریق اوراق تسویه خزانه نوع دوم از دیدگاه بخش خصوصی

- طولانی شدن روند حل و فصل برخی دعاوی قراردادی و تعیین تکلیف مطالبات از شرکت های دولتی یا به اصطلاح قطعی شدن مطالبات
- کاهش ارزش پول ملی و در نتیجه کاهش ارزش مطالبات قطعی شده سالهای گذشته به قیمت امروز
- نبود منابع بانکی لازم جهت اخذ تسهیلات بر اساس وثایق تجدید ارزیابی شده
- بنظر می رسد این راهکار بیشتر معطوف به استفاده تعدادی از شرکت های بزرگ و شبه دولتی باشد و استفاده از آن جهت تسویه مطالبات شرکت های متوسط و کوچک چندان عملیاتی بنظر نمی رسد
- ممکن است بانک مورد نظر در یک شرکت بخش خصوصی فاقد بدهی به بانک مرکزی باشد و در نتیجه امکان استفاده از این روش برای او مقدور نباشد
- با تهاتر بدهی های بنگاه های اقتصادی به بانک ها و آزاد شدن وثایق، این وثایق بایستی مورد ارزیابی مجدد جهت اعتباردهی مورد استفاده قرار گیرد
- قرارداد شرکت ها با دستگاه های اجرایی بایستی به عنوان بخشی از تضامین مورد ارزیابی سیستم بانکی قرار گیرد
- به شرکت هایی که دارای اوراق تسویه خزانه هستند بایستی توسط سیستم بانکی مورد پذیرش و اعطای اعتبار قرار گیرند

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

چالشهای مدل تهاتر از طریق اوراق تسویه خزانه نوع دوم از دیدگاه سیستم بانکی

- بسیاری از بانک های کشور فاقد بدهی های قطعی شده به بانک مرکزی هستند
- بدهی های برخی بانکها به بانک مرکزی به خاطر برداشت های مرتبط با تغییرات نرخ ارز انجام شده که مورد تأیید و پذیرش بانکهای تجاری نیست
- بدهی های برخی بانک ها به بانک مرکزی با احتساب انواع جرایم در نظر گرفته شده که در صورت تسویه نقدی توسط بانک ها این عدد مشمول اعمال انواع تخفیف ها یا چانه زنی قرار می گیرد در حالیکه در تهاتر این موضوع مورد توجه نیست
- در تهاتر بدهی های شرکتها به اعداد اعلام شده توسط بانکها تا زمان معینی بوده و پس از آن مشمول محاسبه سود می گردد که با توجه به زمان تسویه توسط بانک مرکزی، بعضاً منافع بانکها نادیده گرفته می شود
- با توجه به نرخ سود قراردادهای مشتریان، بانکها نسبت به اعلام شرایط اعتبار به بانک مرکزی اقدام نمی نمایند
- انباشته شدن بدهی های ناشی از عدم بازپرداخت اقساط، می تواند آزادسازی وثایق را با مخاطرات جدی همراه می کند
- استفاده از تمامی ظرفیت وثایق مشتریان با بروزرسانی سالانه ارزش آن و دریافت تسهیلات جدید، عملاً فرآیند آزادسازی به ازای تسویه تسهیلات، کمتر مورد تقاضا قرار می گیرد
- فراهم نبودن ترهین دارایی ها خاص با توجه به شرایط موجود در ارزش گذاری (بویژه مشکلات حقوقی)

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

راهکار بلند مدت: استفاده از روشهای اعتبار دهی با استفاده از صندوقهای ضمانت اعتبار

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

چالشهای موجود از دیدگاه بخش خصوصی در دریافت خطوط اعتباری

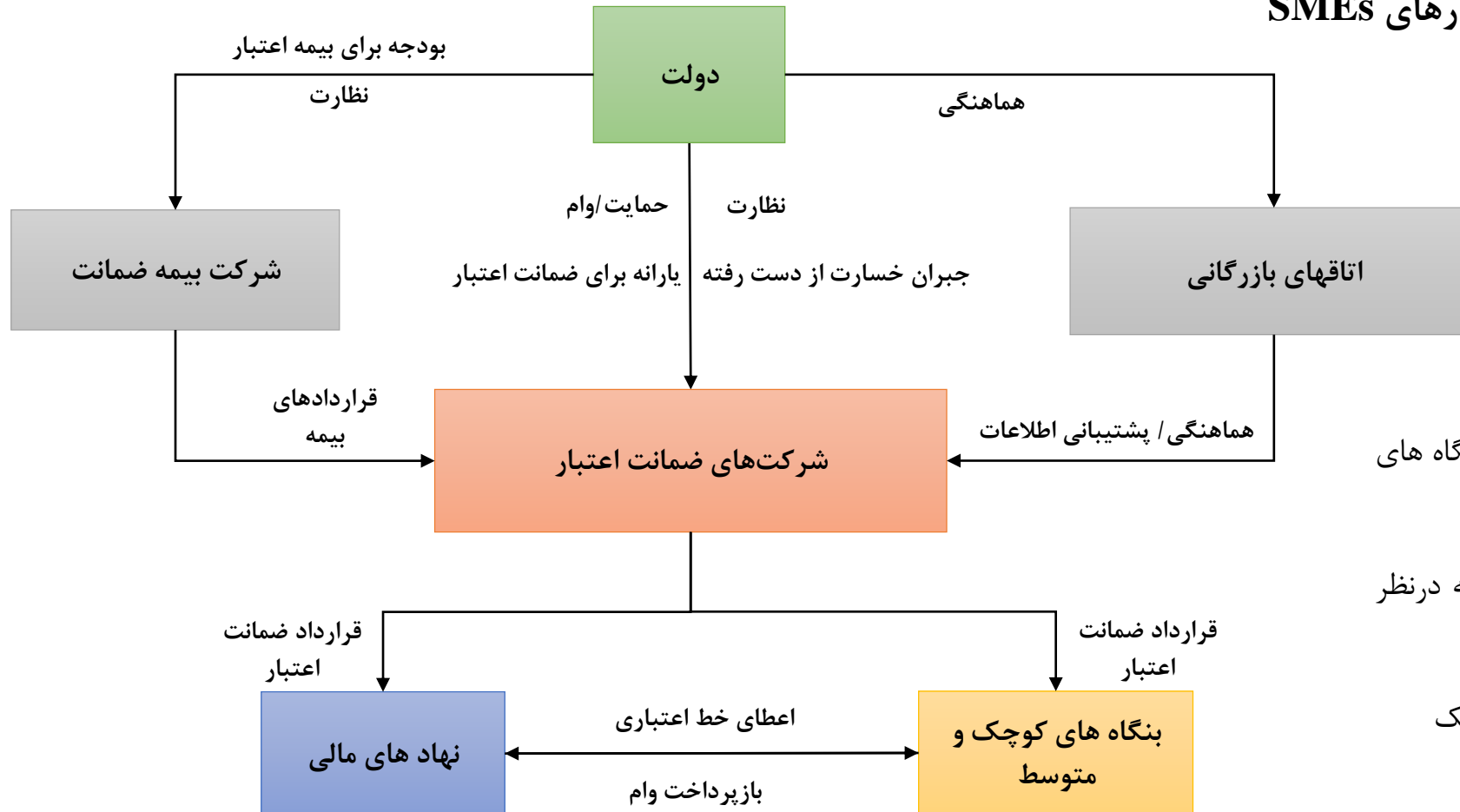
- عدم تناسب خطوط اعتباری اعطایی از سوی بانک ها با نیازها و شرایط بنگاه ها
- لزوم به وثیقه گذاردن انواع ضمانتنامه ها نظیر املاک و سپرده ها
- هزینه های سنگین در اخذ وام و تسهیلات و خطوط اعتباری

چالشهای موجود از دیدگاه سیستم بانکی در ارائه اعتبار به بنگاه ها

- مواجه با انواع ریسک های عملیاتی و سیستمی و عدم توانایی بانک در پذیرش همه ریسک ها
- مشکل عدم دسترسی به اطلاعات صحیح برای اخذ ضمانتنامه
- با توجه به شرایط خاص کشور و اعمال تحریمهای ظالمانه، در صورت عدم شکل گیری تقاضای مناسب برای محصولات و خدمات شرکت های کوچک و متوسط، اعطای تسهیلات به آنها منجر به تحمیل هزینه های مالی به این شرکت ها و آسیب پذیری هر چه بیشتر صورت های مالی آنها می شود

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

مدل ارائه شده برای خط اعتباری به کسب و کارهای SMEs

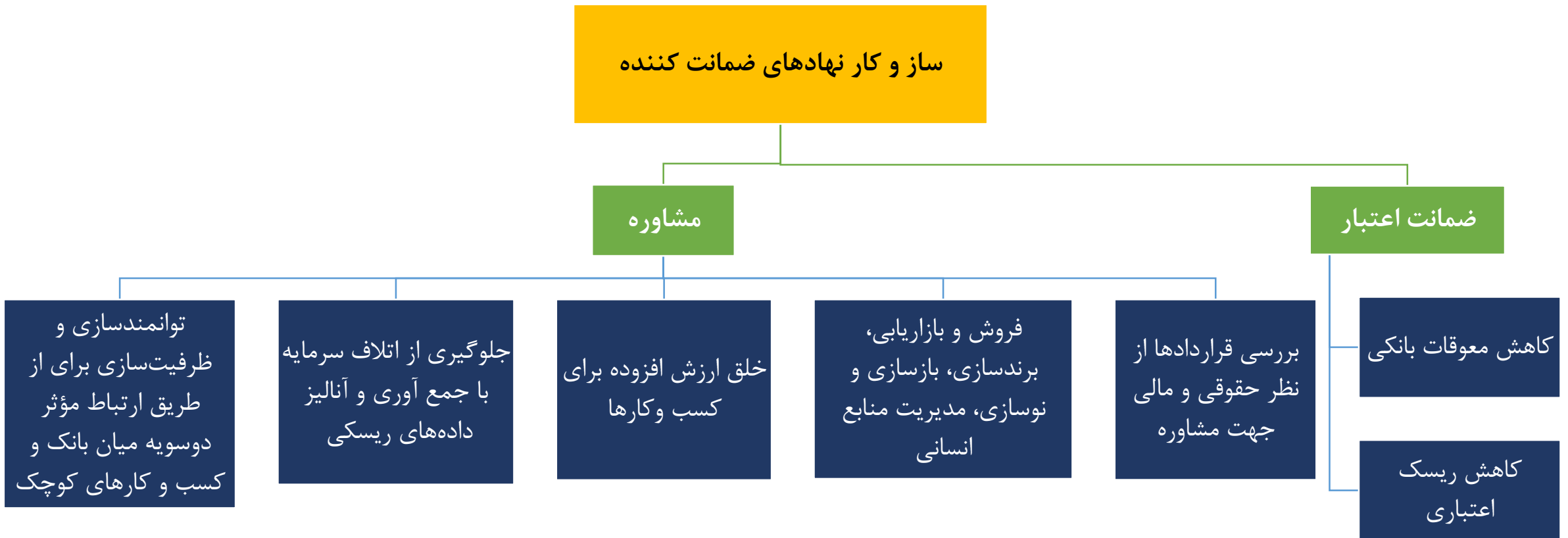

سیستم ضمانت اعتبار:

- ارائه ضمانت برای وام های کسب و کار به SMEها و بنگاه های کوچک
- بازیابی (بهبود) SMEها و بنگاه های کوچک با توجه به در نظر گرفتن شرایط واقعی آنها
- مشاوره مالی و مدیریتی برای SMEها و بنگاه های کوچک

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

حوزه وظایف نهادهای ضمانت کننده

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

برخی از ضوابط برای اجرای بهتر نهاد ضمانت کننده:

۱- ایجاد پایگاه داده‌های ریسک اعتباری و تجمیع اطلاعات مربوط به:

الف) لزوم شفاف‌سازی و جامع بودن بانک اطلاعاتی SME برای بررسی امکانات و ظرفیت‌های SMEها، سابقه در انجام پروژه‌ها، که دسترسی

اطلاعات آن برای تمامی شرکت‌های ضمانت کننده برای ارزیابی هر چه بهتر آنها، لازم است. (بررسی آن توسط نهاد ضمانت کننده غیرمتمرکز)

ب) بررسی موفقیت آمیز بودن عملکرد نهادهای ضمانت کننده توسط نهاد متمرکز در هدایت درست جریان مالی برای اعطای ضمانت نامه، رتبه

بندی بنگاه‌های ضمانت کننده برای اعطای تسهیلات بیشتر - در صورت عملکرد ضعیف، کاهش تسهیلات و در نهایت سلب امتیاز.

۲- بررسی سابقه رفتار پرداخت اقساط: اعلان ورشکستگی و یا عدم پرداخت اقساط می تواند بر رتبه اعتباری تأثیر بگذارد، هر چه این اتفاق به

زمان حال نزدیک تر باشد تأثیر آن در کاهش رتبه بیشتر است.

۳- مقدار بدهی: در صورتیکه میزان بدهی فرد از سقف اعتباری وی نزد بانک بیشتر باشد، تأثیر منفی شدیدی بر رتبه اعتباری می گذارد.

۴- سابقه اعتباری: هرچه مدت فعالیت حساب بیشتر باشد، تأثیر بهتری بر رتبه اعتباری می گذارد.

اوراق اسناد تسویه خزانه نوع دوم و مدل صندوق ضمانت اعتبار راهکارهایی کوتاه مدت و بلند مدت جهت وصول مطالبات معوق از دولت و دریافت خطوط اعتباری از بانک ها

جمع بندی:

- در استفاده از مدل تهاتر مطالبات با بدهی های دولت از طریق اوراق تسویه خزانه نوع دوم، توجه به چالشهای ذکر شده از منظر سیستم بانکی و بخش خصوصی و حل و فصل سریع این موارد با هدف جلوگیری از توقف فعالیت بنگاه های اقتصادی امری حیاتی، است.
- پیگیری جدی اتاق جهت بررسی و نظارت بر اجرا شدن بند مربوط به شیوه های تهاتری در قانون بودجه و تمرکز بر استفاده حداکثری بنگاه های بخش خصوصی از آن، پیشنهاد می گردد.
- پیشنهاد می گردد اوراق و اسنادی که تحت عنوان تسویه یا تهاتر مطالبات در اختیار بنگاه ها قرار می گیرد، به عنوان وثایقی جهت اعطای اعتبار و ارائه تسهیلات توسط سیستم بانکی پذیرفته شود.
- با توجه به عدم وجود رویکرد راهبردی در مدیریت ریسک های عملیاتی و سیستمی در بانک ها جهت اعطای اعتبار و تسهیلات به بنگاه های اقتصادی، استفاده از مدلهایی نظیر صندوق های ضمانت اعتبار با رویکرد بلند مدت، توصیه می شود.
- پیشنهاد می گردد حمایت جدی از سوی اتاق جهت انجام مطالعات و بررسی های تکمیلی در راستای تشکیل نهاد صدور ضمانت اعتبار با هدف همکاری و پشتیبانی جهت ارائه اطلاعات و معرفی شرکتهای جهت قرارگیری دز سیستم اعتبارسنجی و در نهایت صدور ضمانت نامه های اعتبار صورت گیرد.